

Д Н Е В Н И К

НА РАЗКОПКИТЕ НА РИМСКОТО ИМЕНЕ ПРИ с. ОБЕЛЯ-СОФИЯ
ПРЕЗ 1961 год.

12 юни 1961 г. - понеделник

Слънчево ветровито време.

Работят 11 души.

Започваме разкопки на обекта в зеленчуковите градини на ТКЗС с.Обеля. Обектът е бил открит през пролетта на 1960 г. при подготовка на терен за зеленчукови градини с булдозер. След минаването на булдозера се е открил планът на правоъгълна сграда с множество помещения. ТКЗС-то незабавно организира бригада за вадене на камък от стените на сградата. Два дни по-късно унищожаването на старината бе спряно от Музея за история на София. Обектът бе посетен от М.Станчева и М.Гаврилова и уговорено с ръководителите на стопанството и първостроителя на селото да не се обработва теренът зает от старината.

В началото на юни 1961 г. обектът бе посетен и започна подготовката за неговото проучване с оглед след завършването на работата да бъде запазен като обект за посещение. Обектът е включен в плана за укрепване през 1962 г.

С писмо от 7 юни 1961 г. бе поискано разрешение от Археологическия институт при БАН за извършване на разкопките. С писмо от 10.VI. 1961 г. на Археологическия институт при БАН бе дадено разрешение за провеждане на разкопките с ръководител М.Станчева, ст.уредник при Музея за история на София. В разкопките взе участие и В.Найденова, уредник при МИС. Като наблюдател надничар бе привлечена Л.Радева, завършила археология.

Работата започна с почистване на обекта от камъни и тухли. Същевременно се поставя мрежа от колчета в северозападния ъгъл на обекта на интервали от 5 метра. Тъй като стените на помещенията са очертани с канавки от ваденето на камък, работата започна по помещения. След почистването на повърхността започна разчистването на пластове от 15 см. Сградата е ориентирана север-юг с отклонения северозапад, югоизток. Помещенията ще бъдат номерирани като се почне от северо-

западния ъгъл.

I помещение - северозападно ъглово помещение е сравнително малко. Горният пласт е наситен с парчета тухли и керемиди /тегули/. На 15 см. дълбочина се намери силно оксидирана нечетлива монета.

II помещение - то е тесно и дълго по оста север-юг. Горният пласт има същият характер, както при помещение № 1. На 15 см. дълбочина се намери парче желязна шлака.

III помещение - Сравнително голямо/размерите във всички помещения ще бъдат означени след откриването на стените/. Горният пласт е много силно наситен с парчета керемиди. Тук, още в горния пласт се откриха няколко къса иризирано прозоречно стъкло.

IV помещение - за сега нищо за отбелязване.

След обед работата продължава. Навсякъде оливаме на 30 см.

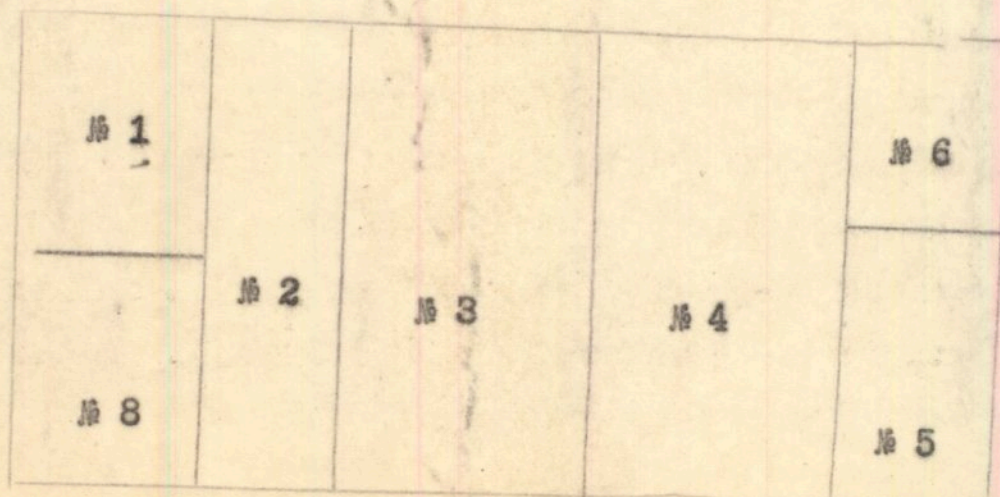
I помещение - Пръстта е сравнително чиста с парчета натрошени тухли и керемиди.

II помещение - очерта се източната стена на помещението, но още не е открито лицето ѝ.

III помещение - тук продължават да излизат голямо количество тухли и керемиди. Очертава се един двоен пласт от тухли с хоросан по средата; за сега не е ясно части от съборени стени ли е? Оставяме го да се разчисти.

IV помещение - в северозападния му край се откриват срутени тухли, късове от керемиди, долна част от обърнат наопаки смазан глинен съд.

с
↑
ю

13 юни 1961 г. - Вторник

Слънчево време, слаб вятър.

Работят 15 души.

В I помещение - продължава свалянето на нивото. Тук пръстта е сравнително чиста, находки почти никакви освен единични парчета тухли.

II помещение - е тясно и дълго и към юг се стеснява още повече. Очертаха се източната и западната му стени градени от речен камък и бял хоросан. И тук пръстта е слабо наситена с материали.

III помещение - което е най-голямо все още не сме свалили най-горният пласт по цялата му повърхност. Много тухли и керемиди в пръстта, фрагменти от глинени гърнета. Близко до западната му страна се очерта място наситено със следи от горяло. Тук се намериха фрагменти от малко съдче с тясно гърло, фрагменти от стъклени съдчета, малка, силно оксидирана и отчасти разрушена медна паричка.

IV помещение - в северозападния ъгъл продължават да се откриват струпани смазани глинени съдове - гърнета. В самия ъгъл се очертава долната част на голям съд *in situ*. Към средата на помещението, до източната му стена е поставен правоъгълен камък от синкав мергел с дупка за затваряне. И в това помещение не е свален изцяло първия пласт. На повърхността са запазени два големи фрагмента от прагови блокове, вероятно от горен праг. Един голям камък изцяло запазен горен праг лежи в канавката образувана от изваждането на камъните от южната стена на помещението.

Започнахме работа в V помещение, сравнително малко, приблизително квадратно. Тук насипът се оказа наситен с парчета от тухли и дебели пластове розов хоросан примесен с едно счукана тухла /взета проба/. Все още не се очертават стените на помещението. Пласта хоросан е 5 см. розов, примесен с червеникави парчета тухли. Откри се източната стена на помещението, която няма правилна посока и към юг се изкривява

навътре. Покрай южната стена на помещението, от вътрешната страна са изградени колонии от три реда тухли, почти половинки $/16 \times 28, 18 \times 29 \text{ см.}/$, образуват ъгъл в югозападната страна на помещението. По южната си страна тази редица от колонки е дълга 1.70 м., по западната - 0.90 м. Покрай канавката, където е била северната стена на помещението при северозападния ъгъл се откриха също така част от подобни тухлени колонки градени от парчета от повече от половин тухла и споени с дебели пластове розов хоросан. На разстояние 0.87 м. от южната стена във вътрешността на помещението се откриха *in situ* долните части на три глинени тръби, вероятно от хипокауст. Разстоянието между първата тръба и западната стена е 0.20 м., а това между първата и втората тръба - 40 см., между втората и третата - 0.32 м. Диаметърът на втората тръба, която е сравнително най-висока запазена $/10 \text{ см.}/$ е 17 см. В югозападния ъгъл на помещението беше намерена хоросанова плътка от втулка за свод с конусовидна форма. Хоросанът е розов с много голям примес от счукана тухла. По-навътре в помещението бе намерена почти цяла втулка и част от втора. Установи се, че в средната част на помещението е запазена от части подова замазка от червен хоросан. Продължава почистването на пода, за да се провери дали не е имало и втора редица тръби.

IV помещение - Долиумът в ъгъла на IV помещение е целият фрагмент тиран, горната му част липсва, запълнен е с пръст, която за сега не изваждаме, за да задържа фрагментите. Западната част показва максимален диаметър 0.54 м.; той опира плътно в северозападния ъгъл на помещението. При разчистването около съда се установи нещо подобно на настилка от натрошени парчета керемиди. От тази настилка съдът е запазен на височина 0.33 м. Не е ясно дали дъното му е плоско, или както е вероятно с вдлъбната дупка, в която попада остро дъно. Стените са сравнително тънки с дебелина 0.08 м. Съдът е направен от глина с голям примес на кварцови пластинки. Изпичането е непълно, в средата на открития

ването остава широка сиво-черна ивица. Почистихме. съдържанието на долиума. Във вътрешността му имаше пръст размесена с фрагменти от стените. На дъното беше паднал обърнат наопаки капакът - дебел диск с дръжка в средата, сега отчупена. Около него се намериха фрагменти от ръба на устието.

14 юни 1961 г. - сряда

Време слънчево, тихо.

Работят 25 души.

I помещение - ^{Удължава} Продължава се вътрешността му. Добре се очертават от вътре източната и западната стени, градени от камък и бял хоросан. На север все още не е достигната стената.

II помещение - работи се в северната част на помещението. Оказа се, че на север помещението е преградено със стеничка от речен камък на кал.

III помещение - Продължава свалянето на най-горния пласт в северо-западната част на помещението. Откри се глинена кръгла лампичка еднофитилна с плътна дръжчица.

IV помещение - Работи се в южната част на помещението. Изместихме вън от очертаванията на помещението двата блока, които бяха на повърхността, тъй като те не са ^{in situ} , а разместени от булдозера през миналата година. В тази част на помещението пръстта е слабо наситена.

V помещение - Днес не работим повече в това помещение, където остава да се направят само тънки почиствания.

VI помещение - Започнахме работа в разположеното северно от V -VI помещение. Първият слой е много наситен с фрагменти от керемиди. Пръстта е черна, наситена със следи от горене.

VII помещение - Почистихме повърхността на помещението от тухли и камъни. Започваме разкопаването на югозападния край.

Съедновременно двама души почистват терена източно от VII помещение.

Към 10 часа

I помещение - в югозападния ъгъл на помещението се очерта кръгът на долиум, горната част на който е унищожена. Доколкото личи долиумът е ограден от към изток и север с изправени тухли. Започнахме очертаването отвън на западната стена на помещението.

VIII помещение - В съседното помещение № 8 се сваля първият слой, който е доста наситен с натрошени керемиди.

III помещение - В северната част на помещението - много следи от горене, фрагменти от големи глинени съдове; намери се железен сърп с отчупен връх.

IV помещение - В югозападния край на помещението от вътрешната страна е изградена допълнителна стена от речен камък на кал. Покрай югозападния ъгъл на помещението са запазени останки от тухлена настилка.

VI помещение - Почти в средата на помещението се откри смазан долиум. В североизточния край на помещението се откри човешки скелет. Скелетът лежи по корем изпънат с глава на юг, лицето извито на запад. Дясната ръка е изпъната покрай тялото, лявата е навярно свита и зад тялото. Дължината на скелета *in situ* е 1.30 м. Доколкото личи от дебелината на бедрените кости, това е млад индивид.

VII помещение - Тук все още не е свален най-горният слой. На 0.30 м. обаче, успоредно на съседното V и VI помещения се откри подова хоросанова замазка. Тук се намери железен двуостър инструмент.

15 юни 1961 г. - четвъртък

Дъждовно време.

24 души, не се работи.

Прибираме костите на скелета.

16 юни 1961 г. - петък

Тихо слънчево време.

Работят 26 души.

I помещение - Започнахме разчистването на югозападния ъгъл, където се очертаваше нещо като стени на долиум. Оказа се, че при ъгъла е образуван четвърт кръг от изправени големи тухли керемиди - тегули. Разстоянието между тази, която опира в южната стена до насрещната западна стена е 0.93 м., а между тази, която опира в западната стена и насрещната южна стена - 1.09 м. Някои от тухлите са смъкнати и разместени. Разчистването продължава. Както се вижда, от северния край дъното е било също постлано с тухли. Дълбочината на това съоръжение от горния край на западната изправена керемида до тухлената настилка е 0.45 м. То е запълнено с чиста пръст.

VIII помещение - Копае се втори пласт. Очертава се североизточен вътрешен ъгъл. До южната стена лежи един правилен блок. Към средата на западната стена се очертава купчина натрошени керемиди, които ще разчистим по-късно. Копае се покрай външното лице на стената, която ограничава от запад I и VIII помещение.

III помещение - При свалянето на първия пласт в най-северната част на помещението се откриха много следи от горене, голямо количество фрагменти от големи гърнета, десетина фрагмента от втулки за свод, но без хоросанова плътка, фрагменти от устия и стени на долиум, три малки грижливо изработени конусовидни тяжести за стан, широк железен обръч, подвид от единия край с диаметър 18.5 см., железен пирон с полусферична главичка и др. Близко до западната стена на помещението, приблизително по средата между южната и северни стени се откри неясно съоръжение с приблизително кръгла форма с диаметър 0.70 м. То представлява плътна маса от речни и чакълести камъни, залети с розов хоросан. Започваме втори пласт покрай северната стена.

IV помещение - Копае се покрай западната стена, на нивото на настилка от натрошени керемиди, която бе констатирана около долиума в северозападния ъгъл на помещението. Оказа се, че същата "настилка" продължава покрай западната стена на една ширина от 0.80 м. Тя е съвсем неравна, но все пак не може да се счита за случайно попаднали парчета тухли и керемиди. В югозападния край на помещението, от вътрешната му страна бе открита още по-рано стена от камъни на кал и покрай нея, пак от вътрешната страна на помещението, част от тухлена настилка. Тя лежи на 0.27 м. по-горе от установената днес настилка от натрошени керемиди. Следи от такава настилка на горното ниво има и покрай южната стена на помещението. Обикаляме тези настилки и работиме в югоизточния ъгъл. Тук изобщо пръстта е сравнително слабо наситена с битов материал. Намират се само единични фрагменти от гърнета.

VI помещение - Сваляме втори пласт. Към северозападния край на помещението се откри повален настрани и смазан долиум. Скелетът лежеше източно от него на около 0.50 м. Пръстта е наситена със смазани тухли и керемиди. Освен фрагментите от долиума и тухли намират се сравнително малко материали.

VII помещение - Тук работят три групи, тъй като помещението е голямо. Още при вдигането на първия пласт се достигна хоросанен под от 6 см. слой розов хоросан, примесен с едро счукана тухла. В Пръстта над него - много следи от горене, особено в западната част, където се установиха цели гнезда от сажди. Пръстта е наситена с много фрагменти от керемиди и сравнително малко от съдове. /към 11.30 ч./

Скица на номерирането на ^{северните} помещенията:

с ↑ 10	№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 6	№ 7	№ 9
	№ 8				№ 5		
	№ 10						

17 юни 1961 г. - събота

Ветровито, облачно време, кално.

Работят 26 души.

Тъй като на 16 юни след обяд вали проливен дъжд, не работим в редица разкопани досега помещения. Започваме работа в нови помещения - почистване терена от камъни и тухли по повърхността и снемане на първите пластове с *тук*, които са сравнително изпръхнали. Работи се в крайното източно помещение - № 9, съседното на него, което за сега не се очертава ясно. Други групи работят по източната редица, където канавките слабо очертаваха помещенията. По западната линия работим в съседното на осмо към юг, помещение № 10, като същевременно друга група работи още по-на юг и очертава външната западна стена. Тук покрай стената се открива настилка от тухли. Изобщо по обекта няма нищо особено за отбелязване, тъй като навсякъде се работи по повърхността.

19 юни 1961 г. - понеделник

Слънчево тихо време.

Работят 27 души.

Тъй като през миналото денонощие теренът е поизсъхнал, връщаме се да довършим помещенията, които бяха изоставени в събота. ~~Помещение~~

Помещение № 8 - Дорочиства се южната част. Тук южната стена прекосява към запад, може да се предполага, че там е имало вход. Непосредствено пред този евентуален вход се откри част от тухлена настилка. Вътре в помещението, близо до "входа" лежи правилно ориентиран към стени-те на помещението правоъгълен каменен блок. От насипа се явяват единични фрагменти от гърнета.

X помещение - В съседното на осмо към юг, X помещение се сваля все още първият пласт. Тук в събота в края на работното време се откри миниатюрна бронзова лампичка.

Същевременно една група очертава отвън западната стена на помещението.

III помещение - сваля се вторият пласт в помещението. В северната му половина той е наситен с фрагменти от керамика, няколко фрагмента от тънки облицовъчни плочи и бял мрамор. Намериха се и фрагменти от стъклено съдче. В южната част се откри железен предмет; сравнително малко фрагменти от керамика.

IV помещение - Сваля се последният пласт в това помещение. Пръстта е почти чиста с единични керамични фрагменти. Докато покрай западната стена в южна посока от долуума бе установена една неравна настилка от парчета тухли и керамиди, на същото ниво в останалата част на помещението не се установи такава.

VII помещение - Почиства се североизточния край на помещението. Тук, както и в останалата част на VII помещение още с първия слой се достигна хоросановия под на помещението.

След обед продължихме работата в същите помещения.

Помещение № VIII - Бе махнат последният слой и окончателно оформено помещението.

Помещение № 2 - Изравнихме пода и към южната част, където помещението се стеснява, се откри тясна напречна стеничка от груб камък на кал, която завършва с тухла към запад. Н

Помещение № 3 - Продължаваме да смъкваме втория пласт, при което североизточния ъгъл бе открит на дълбочина 0.60 м. скелет на едро животно, ориентиран север-юг, който ще дорточняваме утре. Непосредствено до скелета в южната страна се намери *in situ* квадратна каменна база с размери 0.27 м. по 0.27 м. Шак тук се откриха две лампички - първата бронзова, еднофитилна, със счупена дръжка; втората глинена, еднофитилна, напълно запазена. До съоръжението до западната стена се намери кръгло капаче от глинен съд, напълно запазено с медна монета в него. От цялото помещение излизат много фрагменти от глинени съдове, железни предмети /тока от конска сбруя/, медни части.

Приключихме работата в помещение № 4 и № 7 и почистихме северната стена на сградата.

Продължаваме снемането на горния пласт в помещение № 9.
В помещение № 10 от северната част снемаме втори пласт.

20 юни 1961 г. - вторник

Слънчево ветровито време.

Работят 27 души.

Вечерта на 19 валиха проливни дъждове. Разкопаните площи са наводнени и разкаляни, наложи се пак да настаняваме групите на работата според условията. Копаем горният пласт покрай южните стени на северната редица помещения. Тук навсякъде ще бъдем принудени да слезем под ниво; с тесен изкоп подчертаваме отвън от юг третото помещение. В източния край при ъгъла с 4 помещение се установи запазена част от тухлена настилка, която ни дава едно ниво извън помещението.

III помещение - Довършва се вторият пласт в югозападния край на трето помещение. Тук продължават да се намират фрагменти от съдове: една почти цъла, кръгла, еднофитилна лампичка, част от тънка медна паничка, фрагменти от стъклени съдчета и прозоречно стъкло. Започваме свалянето на трети пласт от югоизточния ъгъл. Още в самият ъгъл се открива двуфитилна бронзова лампичка, шестата по ред в това помещение. Този пласт на това място е силно наситен със сажди и следи от горене.

Същевременно работим с няколко групи по западната редица помещения. Тук все още не се очертават ясно отделните помещения. В съседното на 10 помещение към юг се откриват части от тухлена настилка, от части разместена. Тук се откри *in situ* и долната част на една тръба /от хипокауст/? Късно от нея е запазена стеничка от три реда тухли. В случай, че това е било хипокауст, той е устроен подобно на този в помещение № 5 - със стенички наскоро и тръби в средата.

Проследяваме отвън, от запад стената север-юг, както и успоредната на нея, която отвътре огражда тези редица помещения. Тук вече стените са запазени на нивото на околния терен - както ги е отрязал булдозерът.

По северната редица се работи в крайното помещение № 9. Тук се сваля първият пласт в източния му край. В североизточната част на помещението се очертава една стеничка от камъни на кал, която върви косо от северната към източната стена. Пръстта в първия пласт почти без находки.

21 юни 1961 г. - сряда

Времето горещо, тихо.

Работят 28 души.

Помещение № 3 - сменя се третия пласт, който е наситен с керемиди, тухли и следи от герене. Продължават да се намират фрагменти от керамика, късове от железни предмети, железни гвоздеи, един с полу-сферична главичка, фрагменти от стъклени съдове и прозоречни стъкла, фрагменти от тънка мраморна облицовка. На две-три места се констатираха жнезда от изгоряло дърво. Непосредствено до съоръжението от хоросан и камък край западната стена на помещението са изправени три хоросанови плочки, които образуват триъгълник със страна 23 см. В източната половина на помещението обикаляме една купчина фрагменти от смазан съд, строшената на две база и скелета на голямо животно. Покрай източната стена има много струпвания на натрошени тухли и керемиди.

Помещение № 10 - работи се във вътрешността на помещението и покрай източното лице на източната стена. От вътрешната страна на помещението, покрай източната стена е изградена една правоъгълна стеничка 0.70 по 0.55 м. Непосредствено до нея от юг са нападали тухли и парчета керемиди. Голяма купчина тухли са струпани по на юг. Те са нападали навярно от разрушените горни части на стените. На юг помещението се ограничава от една стеничка изградена от камъни и парчета тухли и керемиди на кал. Тази стена не е перпендикулярна на източната стена на помещението, а се отклонява на юг. Тя отделя другата част на помещението, където още предишния ден се установиха разместени тухлени настилки и една тръба. В северната част на това 10 помещение се намери кръгла,

еднофитилна, глинена лампа.

По-нататък в южна посока, копаем горните пластове на помещения, които още не се отделят едно от друго. Само в най-северната част се сваля вече трети пласт. Тук се откри половинка от каменен хромел с дупка за дръжката?

Помещение № 9 - довършен бе изцяло първият пласт. Започваме свалянето на втория. Покрай северната стена се разчиства прътта над стеничката, която върви косо към стената.

22 юни 1961 г. - четвъртък

Времето топло, сухо.

Работят 28 души.

Завършваме работата в помещение № 3. Във вътрешността му се откриха основи на стена с посока север-юг, успоредна на съответните страни на помещението. Тъй като тази стена е много ниско разрушена, очертаваме я само от двете страни. Не е ясно, дали първоначално тя е преграждала цялото помещение на две. За сега тя не опира нито в южната, нито в северната стена.

По западната линия почистваме отвън източната страна на помещението. Тъй като оттук минава главната напоителна вода на зеленчуковите градини на ТКЗС, принуждаваме се да изоставим за сега неразкопано едно пространство от около 1.50 м. Нататък помещенията продължават в южна посока и до сега не сме констатирали междунни преградни стени. На две места установихме останки от тухлени настилки, вероятно вторични. Тук се намери една кръгла глинена лампичка, част от железен нож, с останки от костена дръжка, натрошено съдче, с профилирано цилиндрично гърло, покрито с маслено-зелена глеч, фрагменти от голям съд *все сив цурен* също покрит отчасти с маслено-зелена глеч. За сега копаем на 0.30 м. и в южна посока се сваля първият пласт. Към средата на помещението по западната редица се открива долната част на голям глинен съд, който все още не е разчистен. Днес започнахме работа и по южната редица поме-

щения. Тук работят четири групи, които за сега свалят горният пласт на помещенията. В тази част на оградата стените са запазени до нивото на *окамини* терен. Те личат добре и очертават една редица различни по големина помещения. Първото от към югозапад е по-голямо и не е ясна границата му към изток със съседното помещение. Във второто се откри фрагмент от долиум, фрагменти от други гърнета и желязна

В помещение № 9 се сваля втори пласт. Той е съвсем беден откъм материали. Стената от камък и кал, която го пресича косо продължава и на тази дълбочина от 0.40 м.

23 юни 1961 г. - петък

Времето горещо, сухо.

Работят 26 души.

Помещение № 3-ю - при свалянето на третия пласт от помещението на 0.30 м. се откриват останки от тухлена настилка. Тухлите не са правилно подредени, натрошени са, между тях има парчета от керемиди - тегли и имбрицис. Не е изключено и да не се касае за настилка, а за нападали при разрушаване на помещението тухли. Срещат се тухли със следните размери: 27 x 33 x 6 см.; 26 x 34 x 4 см.; 31 x 29 x 5.5 см. Тухлите са набраздени с успоредни вдлъбнати линии, разположени диагонално в правоъгълна форма, или като дъги. Между тухлите са намерени костена дръжка на желязен нож, натрошена при откриването. Повърхността ѝ е украсена с орнамент "птиче око" и прави линии подредени във фигури. На това ниво се намират и фрагменти от гърнета, капаци, животински кости и др. Тук се намери глинен прешлен за вретено.

Помещение № 4-ю - Тук се работи на 0.40 м. Пластът е наситен с фрагменти от тухли и керемиди. Срещат се и цели тухли с размери: 32 x 27 x 5 см.; 31.5 x 28 x 5.5 см. Намират се и фрагменти от гърнета, една конусовидна глинена тежест за стан, парче желязна шлака.

Помещение № 2-ю - Тук се сваля първи пласт. Откриват се голямо

количество фрагменти от тухли и керемиди, фрагменти от устия на голям долиум.

Много беден е насипът на помещение № 1-ю. Тук се намират само дребни кости от животни и единични фрагменти от гърнета.

Продължаваме работата в западните помещения, в помещение № 9, където за сега няма нищо за отбелязване. Една група проследява северното лице на северната стена на южната редица помещения.

24 юни 1961 г. - събота

Слънчево време.

Работят 29 души.

Поради това, че предната вечер валиха проливни дъждове, в част от помещенията не може да се работи. Разпределихме работниците по сухите места и където се работи по повърхността. Една група проследява от юг южната стена на северната редица помещения. Пред четвърто помещение се установява неравна тухлена настилка, направена от набити късове тухли и керемиди.

По същия начин - от към двора се проследява източното лице на източната стена на западните помещения. Тя не е запазена на една и съща височина.

По южната редица помещения се работи в югозападния ъгъл, където се проследява южната стена. Оказва се, че тя излиза в западна посока извън очертанията на помещение № 1. Още не сме достигнали югозападния ъгъл. Покрай стената, на 0.30 м. дълбочина се намери бронзова игла за коса с прикачена на нея бронзова верижка с украшение, подобна на гръцки кръст.

Довършва се първият пласт на второ- "ю" помещение. Същевременно една група проследява от към северната страна северната стена на южната редица помещения. По същия начин се работи и покрай III-ю помещение и IV-ю. Оказа се, че от към двора има друга успоредна стена с посока

изток-запад, която навярно огражда втори ред помещения. Сваляме първия пласт. В пръстта срещу IV-ю помещение се намират много фрагменти от гърнета, два похлупака и др. В същия слой срещу III-ю помещение се намери половинка от горен хромелен камък. Работим в източна посока. Нищо за отбелязване.

26 юни 1961 г. - понеделник

Времето слънчево, топло.

Работят 21 души.

Описание на помещенията:

Помещение № 1 - То е разположено в северозападния ъгъл на северната редица помещения. То не заема цялата ширина на тази редица помещения. На юг една стена го отделя от помещение № 8. Същевременно, в северна посока то излиза извън очертанията на северната стена на цялата редица помещения. Вътрешните му размери са:

по западната стена - 6.60 м.

по източната стена - 6.30 м.

по северната стена - 2.96 м.

по южната стена - 2.90 м.

Стените му са градени доста грубо от речен камък и бял хоросан без примес на счукана тухла. Каманите от горните части са били изкъртени от обелчани. Сега стените са запазени на различна височина. Във вътрешността на помещението е изкопано до предпологаемото старо ниво. Ръководили сме се от характера на лицевата замазка на стените от вътре, запазена в югозападния ъгъл на стената. Същевременно, като указание за нивото ни послужи оградената с тухли и керемиди яма в югозападния ъгъл, който също изглежда е била под нивото на помещението. При разчистването на тази яма се разкриха основите на западната стена, които излизат извън горната ширина на стената и са грубо градени без опит да се подредят камъните с гладката стена навън. При това положение, най-високо

запазени стени на помещението има на 0.43 м. На места стените са едва на 0.10 м. Северозападният ъгъл е изобщо разрушен. От общите очертания на северната редица помещения, помещение № 1 се издава на север с 1.23 м. На нивото, на което са запазени стените е трудно да се определи къде е бил входът. Все пак има известни данни, че той е бил на южната стена на помещението, непосредствено до източната и е свързвал последователно помещения № 1 с № 8. На това място камъните са подредени така, че да образуват сравнително гладка площ, изравнена отгоре с пласт хоросан. Вероятно на това място е лежал прагов камък. Входът е широк 0.96 м. Дебелината на южната стена е 0.62 м., същата дебелина има западната и източната стени. За сега не е разчистено външното лице на северната стена. Единственото съоръжение, което се откри в помещение № 1 е една яма в югозападния ъгъл оградена от другите страни с изправени тухли и керемиди. Тухлите имат размери 3, х 28 х 4.5. Тегулите са повече от 50 см. дължина, ширина 38 см, дебелина 2.5 см. Никакви находки в ямата не подсказват предназначението ѝ.

Помещение № 2 - Има характер на тесен коридор, по-широк в северната си част. От запад го огражда източната стена на помещение № 1 и № 8, от изток го огражда западната стена на помещение № 3. На север то е преградено с грубо изградена стена от речни камъни на кал, разрушена при връзката с източната стена на помещението. Тази стена на кал обаче е с отвор към северната редица помещения. Доколкото личи сега, без да сме правили проверка под нивото на помещението, тя лежи на същото ниво на помещението, взета приблизително със съседното помещение № 1. При това положение помещението има следните вътрешни размери:

по западната стена - 9.63 м. до западния край на стената

по източната стена - 9.05 м. до външния югозападен ъгъл на помещение № 3.

по северната стена . 2.705 м.

Разстоянието между външния югозападен ъгъл на помещение № 3 и на

срещната западна стена, която ограничава от запад помещение № 2 е с 1.08 м. Следователно, в този край помещение № 2 е с 1 м. по-тясно. Точно на 2 м. от югозападния външен ъгъл на помещение № 3 в северна посока на разкопаното ниво се откри нещо подобно на преградна стеничка между източната и западната стена, от речни камъни на кал. Запазени са един ред камъни на разстояние 0.75 м. от източната стена към запад. До тях на същото ниво лежи половинка от тухла. Тази евентуална стеничка има ширина 0.38 м. Помещение № 2, като не се счита тази допълнително направена стена е отворено към юг. Връзките му със съседните помещения за сега не личат. Дебелината на източната стена е 0.64 м., на северната 0.68 м.

Помещение № 8 - То е разположено южно от помещение № 1, по ширината на северната редица помещения. Вътрешните му размери са:

северна стена - 2.90 м.

източна стена - 3.80 м.

На юг от източната стена се издава на запад южната стена, която прекъсва точно на 1 м. от югоизточния вътрешен ъгъл. При това положение се получава от към юг отвор широк 1.84 м. Вероятно, оттук е било влизането в помещението. Южната стена има дебелина 0.65 м. и височина 0.25 м. На нивото на което сме разкопали помещението, тя е градена от речен камък и бял хоросан, в горния пласт на който личат легла на тухли. В южния отвор е запазена една тухла, която лежи хоризонтално и може би е част от някаква настилка. На 0.66 м. от западната стена и на 0.68 м. от лицето на входа на южната стена лежи правилно ориентиран към стените на помещението каменен блок 51 x 55 см., висок 0.21 см. Спрямо нивото, на което сме разкопали помещението, то лежи на 7 см. по-високо и същевременно на едно ниво с тухлата пред входа, така че може да се предполага, че тухлата и блокът маркират първоначалното ниво на помещението.

Работи се в помещение № 9 в източната му част. Тук на дълбочина 0.40 м. се намери медна римска монета от IV в. н.е. Една група работи

в западните помещения, където се установи северната страница на вход от към изток, от към вътрешния двор. От тази страна на входа е поставен голям каменен блок. Проследяваме помещението на юг. Същевременно една група се мъчи да установи югозападния ъгъл с връзката между западната и южната редица помещения. Работи се по цялата южна редица.

В Помещение № 2 се сваля втори пласт. Довършваме работата в помещения № 3-ю. Открива се вход между помещения № 3-ю и 4-ю. Той се намира непосредствено до южната стена на помещението. Запазваме части от вторични настилки във вътрешността на помещение № 3-ю.

Привършваме почистването и на помещение 4-ю.

В помещение № 5-ю се сваля втори пласт. Той е наситен с много натрошени керемиди и тухли. Работиме в успоредно на 4-ю и 5-ю помещения от към вътрешната страна — от север. Открива се вход към това помещение от изток.

27 юни 1961 г. — вторник

Времето горещо, тихо.

Работят 21 души.

Работиме главно в южната редица помещения.

В помещение № 1-ю достигнахме до здрава пръст. Помещението е очертано за сега от юг, от изток и от север. Западната стена не е още проследена.

В помещение № 2-ю се сваля трети пласт. Работим в успоредно на него помещение от към север, където очертанията още не са изяснени. Тук се открива голямо количество бял хоросан в плътни маси.

В помещение № 5-ю се сваля трети пласт, много наситен с керамика и следи от горене. Източната част на това помещение още не е разкопавано.

В помещение № 9 от северната редица се очертават вече всички стени. Групата започва да проследява от юг южната стена на помещение № 7-с.

Описание на помещение № 3-с.

Вътрешни размери:

Южна стена - 9.23 м.

Западна стена - 8.35 м.

Източна стена - 8.30 м.

Северна стена - 9.27 м.

Дебелина на стените:

Южна стена - 0.57 м.

Западна стена - 0.62 м.

Източна стена - 0.63 м.

Северна стена - 0.62 м.

На 0.51 м. от западната и на 3.39 м. от северната стена е изградено, както отбелязахме по-рано съоръжение от червен хоросан и камък, с диаметър 0.68 м. , което лежи върху пръстта на 0.38 м. от нивото на което сме изкопали помещението. В колонката от пръст, на която се крети това съоръжение личи ясно най-долната ѝ част 10-сантиметров черен пласт. Това показва, че хоросаненият кръг е изграден на този място след насипването във вътрешността на помещението на известен пласт пръст и то когато непосредствено над това е лежал вече наситеният със следи от горене пласт. На 3.30 м. от западната стена се установиха основите на стена с посока север-юг с ... макс. малка ширина 0.60 м. Към север тя се стеснява и градежът става съвсем нередовен - от дребен камък на кал, за да се допре до северната стена. В южна посока тя не се проследява до южната стена, завършва на 3.80 м. В североизточния край на помещението лежи скелет на голямо животно. То лежи на 1 м. от северната стена и на 1 м.50 см. от източната. Непосредствено до него от към юг се намери малка, разцепена на две базичка от варовик, която в центъра е издълбана и вероятно е била използвана като хаван. Страната на плинтата ѝ е 0.30 м. Стените на помещение № 3-с са запазени максимално до 0.40 м. На тази височина не може да се установи от къде е било

влизането. На западната стена, близо до ъгъла със северната повърхност-та на стената е изравнена с хоросан, но над него не личи легло на праг, както беше при помещение № 1-с. Както отбелязахме по време на изкопаването, помещение № 3 беше много наситено с материали. Тук се откри голямо количество керамика, с фрагменти от стъклени съдове, части от прозоречно стъкло, селскостопански сечива, части от други железни предмети, тежести за стан, глинени и бронзови ламбички и др. Скелетът на животното не сме още разкопали, като разчистването трябва да се извърши от специалист.

29 юни 1961 г. - четвъртък

Облачно, ветровито време.

Работят 27 души.

Работиме в южната и западната редица помещения. В помещение № 12-з към север се сваля последният пласт, който е вече слабо наситен с находки. В югозападната част на това помещение се сваля трети пласт, в който се срещат много фрагменти от кухненска керамика. Тук се намери-ха последователно 13 глинени тежести за стан, повечето конусовидни, някои пирамидални. Същевременно се очертава откъм двора от към изток стената на помещение № 12-з. Откри се изцяло входът на помещението от изток. Освен големите каменни блокове, които образуват страниците на входа в тази част на стената в градежа са употребени и други големи камъни. При окопаването от вън на западната стена на помещение № 11 се установи, че от нея се издава стена в западна посока. Без съмнение, на запад е имало двоен ред помещения, както това вече установихме на юг. Това се потвърждава и от проследяването в западна посока на крайната южна стена на южната редица помещения. Тя излиза извън ширината на разкопаната от нас западна редица. Ъгълът ѝ /югозападен/ не можахме да установим, тъй като там тя е разрушена. Работи се в помещение № 2-в. Оскъдни находки от кухненска керамика.

В помещение № 5-ю все още не е изяснена северната стена. Правиме опит да проследяваме в източна посока южната крайна стена от тази редица помещения. Тя се проследява на няколко метри, обаче и тук ъгълът изглежда разрушен.

Работи се и във вътрешните успоредни южни помещения, в западна и източна посока. Тук връзките със съседните помещения не са още разкопани.

По наша покана на обекта дойде проф. Ст. Иванов, под чието ръководство бе разчистен скелетът на животно в помещение № 3-с. Установи се, че това е млада крава, заклана, одрана, единият преден крак отрязан и поставен назад, главата липсва. При разчистването ѝ се намери малка медна монета.

Описание на помещение № 4-с.

Вътрешни размери:

Източна стена + 8.40 м.

Северна стена - 4.80 м.

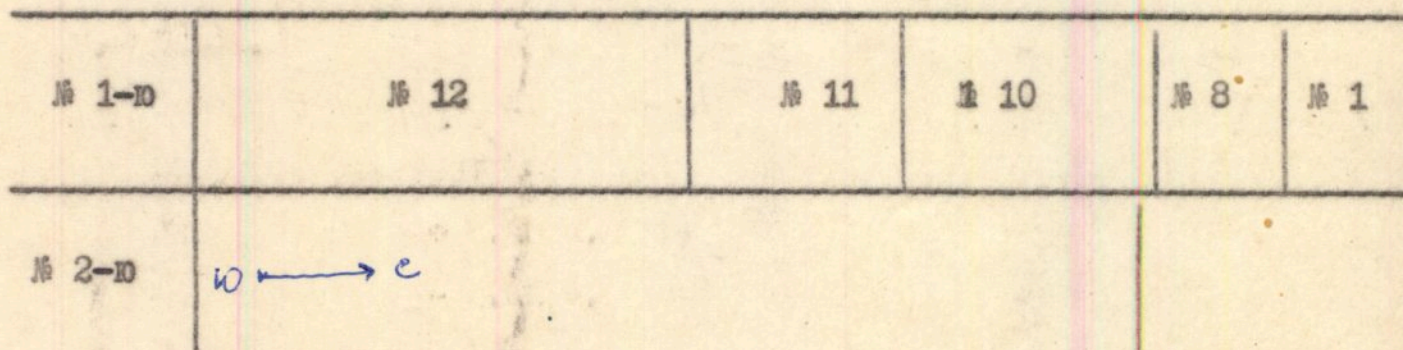
Западна стена - 8.50 м.

Южна стена - 4.85 м.

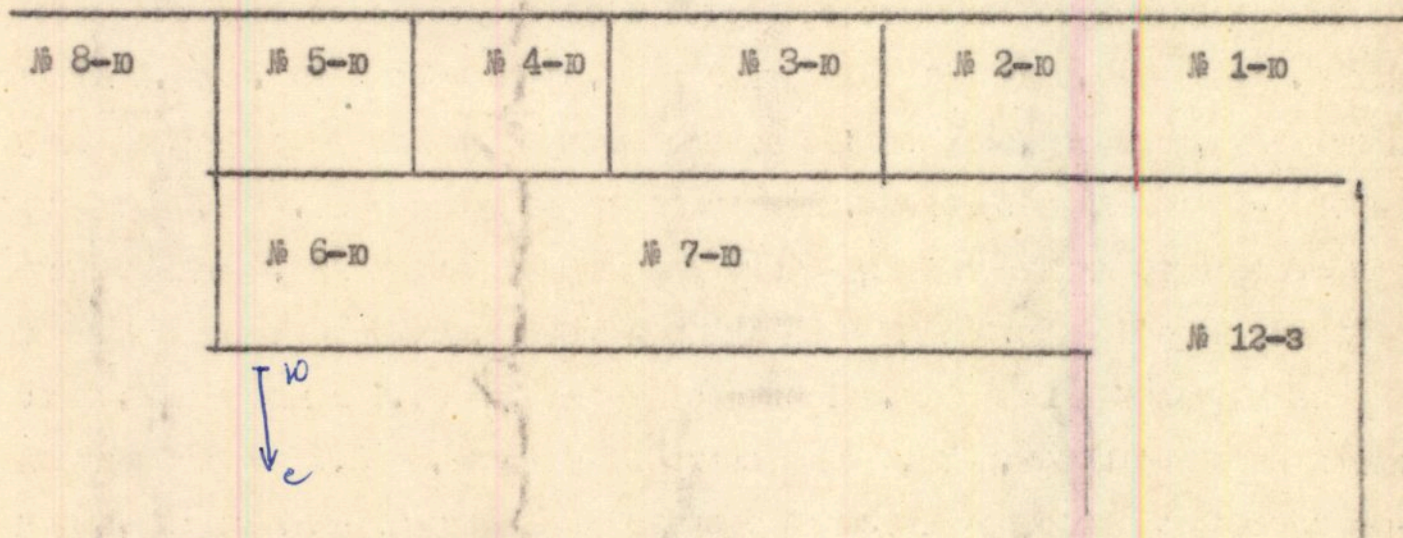
По край западната стена е изградена стеничка от камъни на кал дълга 2.35 м. от южната стена, към която тя е долепена, към север. Ширините на редовните зидове на помещението са: западен, северен, източен и южен по 0.63 м. В самия северозападен ъгъл, както споменахме по-рано е вкопана делва. Около нея се открива много груба настилка от неравно поставени парчета керемиди, която продължава в южна посока покрай западната стена. Тя е дълга 4.70 м., широка средно 1 м. В югозападния край на помещението на 0.50 м. от южната стена и на 0.85 м. от стената на камък и кал, която лежи до западната стена е запазена част от настилка от неравно поставени тухлени парчета с размери: 0.80 м. по 0.60 м. На 1.15 м. от южната стена, непосредствено до стеничката от камък и кал е запазена част от друга тухлена настилка, която лежи на 0.08 см. по-високо от другата и е направена от едри парчета тухли. Тя има размери приблизително

0.61 м. х 0.90 м. Непосредствено при източната стена лежи каменен блок с размери ширина 0.60 м. х 1 м. х 0.20 м. Блокът лежи на 3.30 м. от южната стена. Тъй като този блок лежи под установените от настилките нива и е смазан от минаването на булдозера, не е изключено той да е довлечен тук, а не е..... *in situ* Южно от помещението при очертаването с изкоп широк 1 м. на южната стена се откри груба настилка от неравни малки набити в пръстта парчета тухли, керемиди и дребни камъни. Непосредствено срещу западната стена на помещение № 4 в южна посока са запазени два реда *наслаани*..... тухли.

Скица на номерирането на западната редица помещения

Скица на номерирането на южната редица помещения

Описание на помещение № 5-с.

Пето помещение. Това помещение заема приблизително половината от ширината на северната редица помещения. Той има следните вътрешни размер

Южна стена - 2.90 м.

Западна стена - 2.90 м.

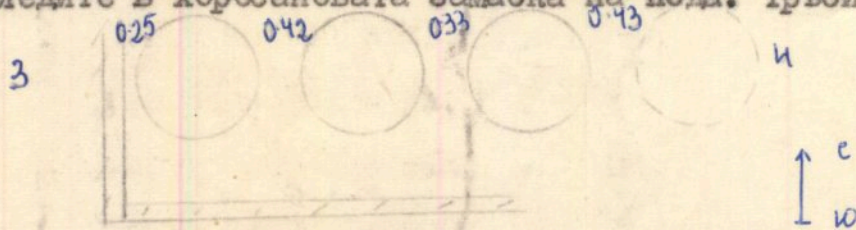
Северна стена - 2.90 м.

Източна стена - 2.90 м.

Дебелина на източната стена 0.62 м.

Дебелина на западната стена - 0.63 м.

От вътрешната му страна покрай стените са изградени стенички от тухли и хоросан дебели 0.24 м. Те са грубо изградени от парчета тухли, хоросанът не е на еднакви и равни пластове. Тези стенички са добре запазени в югозападния ъгъл - на 0.40 м. височина. Те са служели за суспензури. На 0.97 м. от южната тухлена стеничка е разположена редица от глинени тръби, вертикално поставени. Запазени са долните им части и то само на три. От четвъртата, най-източната, са запазени само следите в хоросановата замазка на пода. Тръбите са разположени така:

Към север успоредно на тази редица тръби е била разположена втора редица тръби, от които са запазени само следите в хоросановата замазка на пода. Диаметърът на тръбата е 0.18 м. Хоросановата подова замазка е от бял хоросан с примес на счукана тухла. Подът е неравен, около тръбите по-висок, покрай стените хлътнал. Южно от него помещение, покрай южната му стена е запазена груба настилка от набити късове керемиди и тухли. Между керемидите има и полуцилендрични, обърнати нагоре с вдлъбнатата страна.

В запазените части на тръбите са запълнени със същия хоросан, както и на подовата замазка.

30 юни 1961 г. - петък

Времето облачно, ветровито.

Работят 21 души.

Приключваме работата в помещение № 12. При разкопаването на цялото помещение се оказва, че между него и помещение № 7-ю няма стена. Също при снимането на третия пласт в помещения № 5-ю и 6-ю се установи, че това е едно помещение, чиято източна стена не е още намерена. В североизточния край на помещението се откри подова замаска от бял хоросан.

Очертаваме отвън северната стена на южната редица помещения.

1 юли 1961 г. - събота

Време слънчево и тихо.

Работят 21 души.

Описание на помещение № 6-с.

Вътрешни размери:

Източна стена - 4.60 м.

Южна стена - 2.90 м.

Западна стена - 4.75 м.

Северна стена - 2.84 м.

То лежи в ширината на северната редица помещения, заедно с помещение № 5-с.

Ширина на стените - 0.62 м. Стените са градени от сравнително дребни речни камъни с бял хоросан. По западната стена на височината до която е запазена стената - 0.25 м. на протежение от около 2 м. хоросанът е загладен, но в него не личат отпечатащи от тухли. В северния край на помещението са запазени три тухли, може би част от настилка, тъй като не са ориентирани правилно спрямо стените на помещението.

На 3-4 см. над това ниво лежат фрагментите на поваления и смазан долиум.

В това помещение, както е отбелязано по-горе в дневника бе намерен скелет на лежащ по корем индивид.

Описание на помещение № 7-с.

Вътрешни размери:

Източна стена - 8.32 м.

Западна стена - 8.33 м.

Южна стена - 8.95 м.

Северна стена - 9.40 м.

Това помещение е сравнително голямо. Стените са запазени на нивото на пода, който тук е измазан изцяло с розов хоросан. Покрай северната стена, където хоросановата замаска е от части разрушена, личи подложката от дребен речен камък. В източната половина на помещението, един правоъгълник на пода е посян с парчета тухли. Вероятно това е кръпка на разрушения хоросанов под.

Южната стена на това помещение се отличава малко по градежа си. Тя е иззидана от по-големи речни камъни, някои строшени така, че с плоската си страна да образуват външното лице на стената